

Вплив дефектів на радіаційну стійкість p-Si

О. П. Долголенко, М. Д. Варенцов, Г. П. Гайдар, П. Г. Литовченко

Інститут ядерних досліджень НАН України

Досліджено високоомні зразки p-Si ($p_0 = (3,3 \pm 0,5) \cdot 10^{12} \text{ см}^{-3}$) і n-Si ($n_0 = (2,0 \pm 0,3) \cdot 10^{12} \text{ см}^{-3}$), вирощені методом зонної плавки та опромінені різними флюенсами швидких нейтронів реактора. Опромінення проводилося при кімнатній температурі на горизонтальному каналі реактора ВВР-М з інтенсивністю потоку нейтронів $5 \cdot 10^8 \text{ н}^0 \cdot \text{см}^{-2} \cdot \text{с}^{-1}$ в інтервалі флюенсів $(10^{11} \div 2 \cdot 10^{14}) \text{ н}^0 \cdot \text{см}^{-2}$. Вимірювання провідності та постійної Холла виконано з точністю 3 % компенсаційним методом Ван дер Пау на квадратних зразках розміром $10 \times 10 \times 1 \text{ мм}$. Контакти створювалися втиранням алюмінію на шліфовану поверхню кремнію. Розрахунок ефективної концентрації носіїв у залежності від дози опромінення проводився в рамках уточненої моделі Госсіка.

Показано, що радіаційна стійкість p-Si є більшою, ніж n-Si. Якщо в n-типі вона визначається $n \rightarrow p$ конверсією провідної матриці, то в p-типі радіаційна стійкість пов'язана з дозою, при якій відбувається повне перекриття кластерів дефектів. З'ясовано, що після дози опромінення $\sim 5 \cdot 10^{13} \text{ н}^0 \cdot \text{см}^{-2}$ концентрація носіїв у p-Si виходить на постійне значення $8 \cdot 10^{10} \text{ см}^{-3}$ і, отже, рівень Фермі займає в забороненій зоні p-Si положення $E_V + 0,476 \text{ еВ}$, яке майже не залежить від рівня легування.

Концентрацію носіїв в n-Si у залежності від дози опромінення описано з використанням ефективності введення $\nu = 0,25 \text{ см}^{-1}$ акцепторного рівня ($E_C - 0,49 \text{ еВ}$) та радіуса кластера $R_1 = 40 \text{ \AA}$. Положення рівня Фермі в кластері було розраховано згідно з одержаною нами формулою $F = E_C - 0,6 + 0,033 \log(n_0/n_{\text{intr}})$, ($n_{\text{intr}} = 10^{10} \text{ см}^{-3}$) і становить $F = E_C - 0,524 \text{ еВ}$. Для опису дозової залежності концентрації носіїв у p-Si використано ефективність введення донорного рівня ($E_V + 0,51 \text{ еВ}$) $\nu = 0,06 \text{ см}^{-1}$ та акцепторного рівня ($E_V + 0,42 \text{ еВ}$) $\nu = 0,1 \text{ см}^{-1}$, а також радіус кластера $R_1 = 36 \text{ \AA}$.

Визначено, що після витримки при кімнатній температурі протягом 3-х місяців у зразках n- і p-Si середній радіус кластерів зменшився приблизно у два рази.

Показано, що для опису температурної залежності ефективної концентрації носіїв у p-Si необхідно також враховувати введення як донорних дефектів ($E_V + 0,45 \text{ еВ}$ і $E_V + 0,51 \text{ еВ}$), так і акцепторного ($E_V + 0,42 \text{ еВ}$) дефекту. Раніше було встановлено, що акцепторний рівень ($E_V + 0,42 \text{ еВ}$) належить міжвузловому атому кремнію (I_1), а донорний рівень ($E_V + 0,45 \text{ еВ}$) – диміжвузлю (I_2). Ми припускаємо, що донорний рівень ($E_V + 0,51 \text{ еВ}$) належить диміжвузлю, модифікованому киснем (I_2O_1).

Показано, що різка зміна швидкості введення вищезгаданих радіаційних дефектів у p-Si при малих дозах опромінення пов'язана з їх відпадом у процесі опромінення. Радіаційний відпал цих дефектів, на нашу думку, обумовлений зміною їх зарядового стану, що призводить до зменшення енергії активації відпалу. Енергія відпалу міжвузлового атома в негативному зарядовому стані (Γ) дорівнює $0,85 \text{ еВ}$, диміжвузля в позитивному зарядовому стані (I_2^+) – $0,6 \text{ еВ}$. Під опроміненням енергія відпалу цих дефектів зменшується відповідно до $0,4 \text{ еВ}$ і $0,42 \text{ еВ}$. Енергія активації відпалу рівня ($E_V + 0,51 \text{ еВ}$) у процесі опромінення становить $0,42 \text{ еВ}$.

Таким чином, радіаційна стійкість n- і p-кремнію визначається, з одного боку, кластерами, а з іншого – вакансійного типу дефектами (акцепторами) в n-Si та міжвузлового типу дефектами (донорами й акцепторами) в p-Si.